

veszítik el szilárdságuk jelentős részét, vízzel való telítődésük során.

Fontos követelmény a kőzetek időtállósága. A hazai éghajlaton a pusztulás elsősorban a fagyhatás, valamint a levegő nagy füstgáztartalma miatt következik be, de függ a kőzet beépítési módjától, felületének megmunkáltságától is. Hagyományos vizsgálati módszer a fagyasztás, illetve a telített magnézium-szulfát-oldatban történő kristályosítás.

A felhasználás szempontjából lényeges tulajdonság a kőzet megmunkálhatósága (hasíthatóság, apríthatóság, faraghatóság, fűrészselhetőség, csiszolhatóság) is. A tömött, szilárd kőzetek nehezebben munkálhatók meg, de időtállóbbak. A kőzet tetszetőssége, fényezhetősége – elsősorban díszítő felhasználás esetén – külön követelmény. Lényeges a szín- és fénytartósság is. Erre elsősorban mélysegi magmás és metamorf kőzetek, márványok, tömött és forrásvízi mészkövek alkalmasak.

Az építési kőanyagokat a következő főbb termékformákban hozzák forgalomba: *terméskő* (lényeges alakítás, megmunkálás nélküli); *útburkolókő* (hasítással előállított, felületén legfeljebb durván megmunkált); *falazókő* (ciklopkő, hasítottkő, kváderkő, soroskő, pillérkő; a megmunkálás módja és mérete erősen változó); *falazóblokk* (kisebb szilárdságú kőzetekből meghatározott mére-

türe fűrészelt termék); *díszítőkö* (egyedi termék, fontos az esztétikai megjelenés, szín, fényezhetőség; faragott szobrászati, burkoló, díszítő felhasználás); *zúzottkö* (meghatározott szemcsetartományú aprított és osztályozott termék).

Az építési célra alkalmas kőzetek mennyisége mindenütt korlátozott. Különösen érvényes ez Magyarországra, hiszen az ország jelentős – alföldi és dombvidéki – részén sem a felszínen, sem hozzáférhető mélységben nincs megfelelő kőzetelőfordulás (162. ábra).

Az építőkövek sokfélék lehetnek, magmás, üledékes és metamorf kőzetek köréből egyaránt kikerülhetnek. A hazai adottságok azonban ezen belül szűkebbek.

Az építő- és díszítőkövek körében kedvelt mélysegi magmás kőzetek közül a gránitot Erdősmeccsken fejtik. Nagy, rózsaszínű földpátjaival esztétikus, de erősen tört, így zúzottkőként használják.

A finomszemű kiömlési kőzetek közül a miocén korú andezit a legelterjedtebb (Dunakanyar, Mátra, Tokaji-hegység), 15 bányában évi 3 Mt mennyiségben termelik. A fő termék zúzottkő, de a vasút- és vízépítésben természetes és hasítottkőként is alkalmazzák. A sötétszürke bazalt a 19. század végétől kedvelt zúzott- és hasítottkő. Évi termelése 1 Mt, fő előfordulása a Tapolcai-medence, legnagyobb fejtése Uzsabánya.

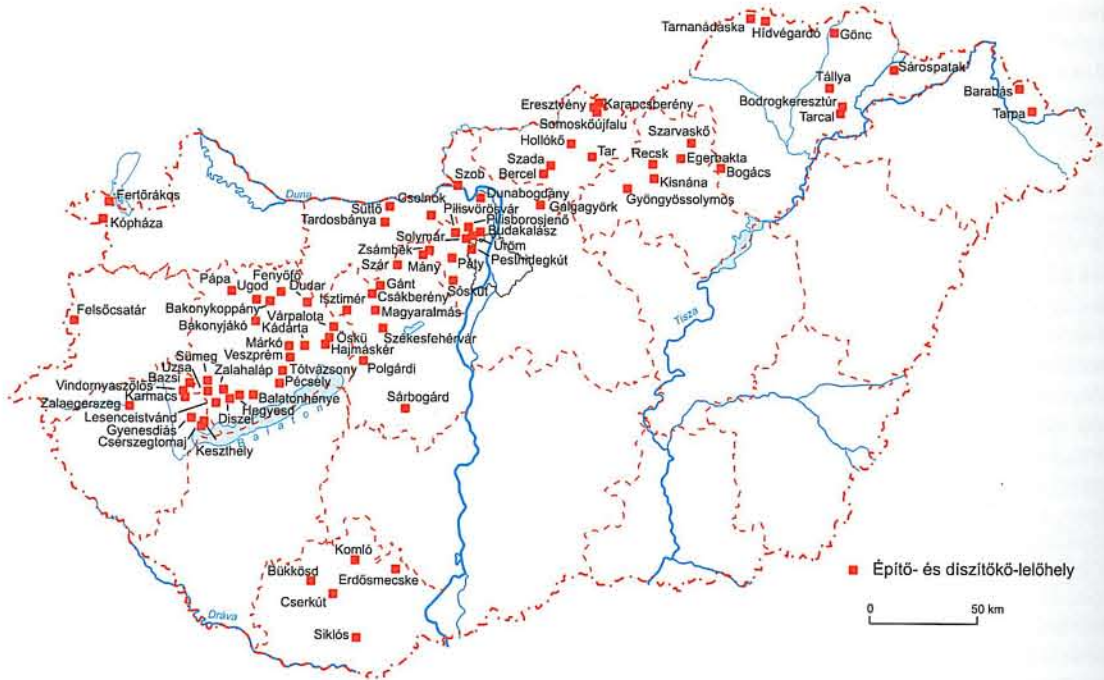
31. kép. A Hunyadi család jura korú vörös mészkőből vésett besztercei grófi címere a visegrádi várpalotában, a szökőkútmedence egyik oldalán

32. kép. Miocén korú lajtamészkőből faragott kapu részlete, a 13. századi csempezkopácsi templomból

33. kép. Forrásvízi mészkőből faragott római ajtókeret és romfal Aquincumból

162. ábra. Építő- és díszítőkövbányák (Az MGSZ adatai alapján)

A vulkáni tufák laza, porózus kőzetek, könnyen faraghatók, fűrészselhetők, de víz hatására mállanak. A világossárga riolittufa a Bükkalján és a Tokaji-hegységben nagy elterjedésű. Középkori váraink, barokk palotáink sora épült belőle. Falazóblokk formájában fűrészelve ma is termelik. A sötétbarna andezittufa, illetve a durva vulkáni kőzettörmelékéből álló agglomerátum a Dunakanyarban volt kedvelt építőkö.

A szilárd üledékes kőzetek középhegységeinkben elterjedtek. A perm és triász korú vörös ho-

mokkó a Balaton-felvidéken és a Mecsekben található. A középkortól fejtek, természetes és faragottkő formájában Balatonrendes és Révfülöp térségében ma is felhasználják.

Az oligocén korú kovás, hárshegyi homokkő Budán a 20. század elejétől kedvelt, faragottkő formájában.

A hazai építő- és főleg díszítőkövek közül a mészkövek kiemelt jelentőségűek. A földtörténeti középkorból származó, hegységalkotó tömött mészkövek nagy tömbökben fejthetők, faraghatók,